

UNIVERSITETET I OSLO

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Universitetsdirektøren
Postboks 1072, Blindern
0316 OSLO

Dato: 26.01.2009
Vår ref.: 2008/22105
Deres ref.: 200806239
Saksbehandler: Kjersti Rusten, tlf. 22 84 48 20

Telefon: 22 85 50 50
Telefaks: 22 84 11 25
E-post: postmottak@admin.uio.no
Nettadresse: www.uio.no

Høring - NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida Innstillingen til utvalget for fag- og yrkesopplæringen - Karlsenutvalget

Det vises til brev av 27. oktober 2008 vedrørende høring på NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida. Innstillingen har vært sendt på høring til fakultetene og Studentparlamentet. Universitetet i Oslo (UiO) har kommentarer til forslag som berører overgangen fra fag- og yrkesopplæring til høyere utdanning.

Vi ønsker innledningsvis å fremheve at det er viktig å sikre at søkerne har de faglige forutsetningene som skal til for å gjennomføre høyere utdanning. Det vil være uheldig om studentene erfarer at deres forutsetninger viser seg å være utilstrekkelige for å få utbytte av studiet, og studiefrafallet øker som følge av dette.

Forslag om generell studieforbereidhet

Karlsenutvalget foreslår at fullført videregående opplæring skal gjøre elevene generelt studieforbereidte uavhengig av utdanningsprogram. Kravet om generell studiekompetanse ved opptak til høyere utdanning faller dermed bort. Tilsvarende forslag ble fremmet i forbindelse med Søgnerutvalgets (Kvalitetsutvalget for grunnopplæringen) utredning i 2003, NOU 2003:16 **I første rekke**. UiO viser til sine kommentarer om generell studieforbereidhet og konsekvenser for opptak til høyere utdanning i høringsuttalelse av 15. oktober 2003.

Generell studiekompetanse er i opptaksregelverket fastsatt som det normale grunnlaget for opptak til høyere utdanning, og innebærer krav om et visst kompetansenivå i fellesfagene norsk, matematikk, engelsk, naturfag og samfunnsfag, jf. § 2-1 i forskrift om opptak til høyere utdanning. Yrkesfaglige programmer har færre timer totalt i fellesfagene enn det de studiespesialiserende programmene har (jf. tabell 6.1 i utredningen), og må bygge på med timer i disse fagene for å være kvalifisert til studier med generell studiekompetanse som opptakskrav.

Forslaget om generell studieforbereidhet innebærer at alle utdanningsprogrammene i videregående opplæring – både de yrkesfaglige og de studiespesialiserende programmene – vil kunne gi grunnlag for opptak til høyere utdanning med det antall timer i fellesfag som inngår i de respektive programmene. Elever fra yrkesfaglige utdanningsprogrammer vil dermed kunne få adgang til høyere utdanning med et lavere kunnskapsnivå i fellesfagene enn det som i dag kreves for å oppnå generell studiekompetanse.

UiO støtter ikke forslaget om generell studieforbereidhet, og viser til særmerknaden fra utvalgsmedlem Per Aahlin som mener at det i utredningen ikke er framført nye begrunnelser for at elever i videregående opplæring skal være generelt studieforbereidte uavhengig av utdanningsprogram (avsnitt 6.4.6 s. 95). UiO støtter særmerknaden.

Kravet om generell studiekompetanse sikrer at studentene har visse basiskunnskaper når de begynner å studere – kunnskaper som forutsettes for å kunne gjennomføre teoretisk utdanning på et høyt nivå. UiO ser det som helt avgjørende at nye studenter fyller disse forutsetningene. Å hevde at motivasjon er tilstrekkelig for å lykkes innen høyere utdanning, er å undervurdere de faglige kravene som stilles til studentene.

Frafall som konsekvens av generell studieforbereidhet

En svekkelse i studentenes kunnskaper innenfor fellesfagene vil etter UiOs vurdering føre til at flere faller fra underveis, eller at de får problemer med å følge studieprogresjonen. Studentene er bedre rustet til å klare en normert studieprogresjon dersom de har et visst kompetansenivå innen fellesfagene i videregående opplæring. En av målsettingene i Kvalitetsreformen er nettopp at studentene skal gjennomføre på normert tid. Ulikt kunnskapsnivå i fellesfagene vil vanskeliggjøre dette målet.

Som et tiltak for å utjevne studentenes ulike forutsetninger, foreslår utvalget en ordning med innføringskurs (avsnitt 6.4.6). Slik UiO tolker forslaget, skal innføringskursene kompensere for studentenes manglende forkunnskaper fra videregående opplæring. UiO mener at utvalget gjennom dette forslaget gir en forenklet framstilling av den omstrukturering og behov for økte ressurser en slik oppfølging og individuelt tilpasset undervisning vil kreve. Forslaget kan dessuten føre til senket kvalitet i den høyere utdanningen, siden mer av tiden vil måtte gå med til å heve studentenes basiskunnskaper.

Utvalget viser til at "forskningen om gjennomføring av videregående opplæring viser at elevenes faglige forutsetninger har svært mye å si for gjennomføring" (avsnitt 3.2.7 s. 39). UiO ønsker å påpeke at gode faglige forutsetninger er nødvendig for å lykkes også innen høyere utdanning.

Konsekvenser for opptaksregelverket

UiO viser til særmerknaden fra Per Aahlin om konsekvenser for opptaksregelverket, deriblant mulig behov for særskilte studiekompetansekrav dersom kravet om generell studiekompetanse faller bort (avsnitt 6.4.6 s. 95). Det vises også til kommentarer om forhold som berører opptaksreglene i UiOs hørings svar til NOU 2003:16.

UiO ønsker å peke på Kunnskapsdepartementets omfattende revisjon av opptaksreglene for grunnutdanningene. UiO støttet departementets målsetting om forenkling, med den begrunnelse at regelverket ville bli mer oversiktlig og dermed lettere å forholde seg til for både søkere og opptaksorgan i den nasjonale samordningen. Forslaget om generell studieforbereidhet vil kreve endringer i opptaksregelverket – både med hensyn til kvalifisering og rangering. UiO frykter at forslaget fra utvalget vil føre til en komplisering av opptaksreglene.

Forslag om å utvide Y-veien og lovfeste rett til påbyggingskurs i fellesfagene

Det finnes allerede flere ordninger for personer med fag-/yrkeskompetanse som ønsker opptak til høyere utdanning. Både Y-veien og realkompetansevurdering gir muligheter for de som ikke fyller kravene til generell studiekompetanse. Søkere under 25 år som ønsker adgang til studier med krav om generell studiekompetanse, må som kjent bestå resterende timer i fellesfag for å fylle kravet.

Heller enn å foreslå generell studieforbereidhet for alle elever uansett utdanningsprogram, kan det vurderes å utvide Y-veien for læresteder med en studieportefølje som gjør en slik ordning mulig. Utvalget peker selv på utfordringene som ligger i det å beholde et oversiktlig opptakssystem dersom ordningen utvides. Å lovfeste rett til påbyggingskurs i fellesfagene for elever med yrkesfaglig utdanningsprogram, er en annen måte å skape forutsigbarhet på for denne elevgruppen med tanke på muligheter for opptak til høyere utdanning.

Forslag om å senke aldersgrensen for realkompetansevurdering

Utvalget viser til en forskningsstudie (Helland 2006) som har sett på sammenhengen mellom realkompetanse som opptaksgrunnlag og gjennomføring og studiepoengproduksjon i høyere utdanning. I følge undersøkelsen oppnår søkere som er realkompetansevurdert inn på de profesjonsrettede høyskoleutdanningene resultater på høyde med studentene som har generell studiekompetanse. I lys av dette foreslår utvalget å senke aldersgrensen for realkompetansevurdering, slik at flere søkere uten generell studiekompetanse kan få mulighet til å studere uten å måtte vente til de fyller 25 år.

UiO støtter ikke forslaget om å senke aldersgrensen, og minner om at intensjonen med realkompetanseordningen var at voksne personer uten fullført videregående utdanning skulle gis mulighet for opptak til høyere utdanning på bakgrunn av arbeidspraksis eller annen relevant erfaring. Personens opparbeidete erfaring, **realkompetansen**, skulle altså kompensere for manglende formell kompetanse. Realkompetanse opparbeides gjennom tid. Dersom aldersgrensen senkes, har man færre år på seg til å opparbeide slik kompetanse, og selve grunnlaget for ordningen faller dermed bort.

Et annet viktig argument mot senking av aldersgrensen er faren for at unge mennesker velger bort videregående utdanning til fordel for en "enklere" måte å kvalifisere seg på. Jf. Ot.prp. nr. 58 1999-2000 s. 4, ble det i NOU 1999:17 **Realkompetanse i høgre utdanning** (Innstillingen fra Mjøsutvalget) samt i høringsuttalelser til denne, påpekt "at det er viktig at et system for opptak på grunnlag av realkompetanse ikke fører til at unge utdanningssøkere velger bort videregående opplæring som kvalifiseringsvei. Et flertall av instansene som var opptatt av denne problemstillingen, foreslo at det settes en minstealder for opptak på grunnlag av realkompetanse. De fleste som uttalte seg om dette, foreslo mellom 25 og 30 års alder som nedre grense".

I samme Ot.prp. (s. 5) framheves det også at prinsippet om generell studiekompetanse vil svekkes dersom det ikke innføres noen nedre aldersgrense for opptak etter realkompetanse eller dersom alderskravet legges tett opp til 23 år. Senket aldersgrense for realkompetansesøkere vil undergrave 23/5-bestemmelsen som en måte å kvalifisere seg på til høyere utdanning. 23/5-bestemmelsen, der fellesfagene inngår som et av kravene, sikrer at søkerne har faglige forutsetninger for å studere samtidig som ordningen gir mulighet for opptak til høyere utdanning for noe eldre søkere som ikke har fullført videregående opplæring. En senket aldersgrense vil føre til at færre søkere har det kompetansegrunnlaget som fellesfagene gir.

Ifølge Helland-undersøkelsen, har realkompetansesstudenter ved universiteter en dårligere gjennomføring og lavere studiepoengproduksjon sammenlignet med de som har fått opptak på grunnlag av generell studiekompetanse. For profesjonsrettede høyskoleutdanninger er det derimot ikke slik, jf. ovenfor. Yrkesrettede utdanninger muliggjør en sterkere sammenheng mellom realkompetansen og innholdet i studiet. Universitetsutdanning er ikke på samme måte yrkesrettet, noe som kan være en av forklaringene på at realkompetansesstudentene har dårligere gjennomføring. UiO mener undersøkelsen nettopp viser at faglige forutsetninger – opparbeidet via generell studiekompetanse eller realkompetanse – er avgjørende for å kunne gjennomføre høyere utdanning.

Lavere aldersgrense for realkompetansesøkere vil også få konsekvenser administrativt, siden en større andel søkere til høyere utdanning må vurderes individuelt. Individuell søkerbehandling er svært ressurskrevende for opptaksorganene, og innebærer dessuten en svekkelse av samordningssystemet for opptak til grunnutdanningene, Samordna opptak.

Forslag om uttelling av fagskolen i høyere utdanning

Fagskoleutdanning er primært ment å være yrkesrettet, men vil for noen også være del av et lengre utdanningsløp. For å sikre overganger fra fagskoleutdanning til høyere utdanning, foreslår utvalget å gi uttelling for fagskoleutdanning ved avkortning i universitets- og høyskolestudier (avsnitt 6.4.2 s. 91). Utvalget mener det må vurderes å innføre fagskolepoeng/studiepoeng for fag i fagskoleutdanningen, til hjelp ved eventuell innpassing i høyere utdanning.

UiO ønsker i den sammenheng å påpeke at godkjenning/innpassing av annen utdanning i et studieløp gjøres på bakgrunn av vurdering av faglig innhold. Det er den faglige jevngodheten som er det sentrale i vurderingen, og ikke omfanget i faget – antall fagskolepoeng – i seg selv. En eventuell fastsetting av fagskolepoeng vil dermed ikke ha særlig verdi når det skal tas stilling til om fagskoleutdanningen kan innpasses i den høyere utdanningen.

Med hilsen

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

Monica Bakken
studiedirektør